

(i) Printed Pages : 4 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

8	3	4	6
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	4
---	---	---	---

M.Ed. (Gen.) 2nd Semester
1059

PROCESS OF EDUCATION—II (In All Medium)
Paper—I C07-PED-II

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note :- Attempt *five* questions in all, including Question No. 9 in Unit V which is compulsory and selecting *one* question each from Units I to IV.

UNIT—I

1. Explain the meaning and forms of realism. What are the method of teaching and Role of a teacher according to realism ? 14

OR

2. Explain Samkhya Philosophy with its Educational impacts. 14

UNIT—II

3. Explain the meaning, method and impact of John Dewey's Idea on Modern Education. 14

OR

4. Discuss the aims of Education according to Dr. Radhakrishnan. 14

UNIT—III

5. Explain teaching learning process by using ICT. 14

OR

6. How environment affects a child's development ? Define with examples. 14

UNIT—IV

7. Explain the role of the School, Parent and Peer Group in the process of socialization of a child. 14

OR

8. Define the Impact of Globalisation on Education. 14

UNIT—V

9. (a) Write a short note on Privatization.
(b) Role of real life experiences in child education.
(c) Write a short note on Swami Vivekanand's Philosophical thoughts.
(d) What is the concept of education according to Vedanta ?

4×3½

(हिन्दी माध्यम)

नोट :-कुल पाँच प्रश्न करें, प्रश्न संख्या 9 यूनिट V अनिवार्य है और यूनिट I से IV में से एक-एक प्रश्न चुनें।

यूनिट—I

1. यथार्थवाद का अर्थ तथा प्रकार बताइए तथा यथार्थवाद के अनुसार शिक्षण विधियों तथा शिक्षक के महत्व की भी व्याख्या कीजिए। 14

अथवा

2. सांख्य दर्शन के शैक्षिक प्रभावों का वर्णन कीजिए। 14

यूनिट—II

3. जॉन डी.वी. के अनुसार शिक्षा का अर्थ, विधियों तथा आधुनिक शिक्षा पर प्रभाव का वर्णन कीजिए। 14

अथवा

4. डॉ. राधाकृष्णनन के अनुसार शिक्षा के उद्देश्यों का वर्णन करें। 14

ਯੂਨਿਟ—III

5. ICT ਦੇ ਮਾਘਮ ਸੇ ਸਿਖਾਭਾ ਅਘਿਗਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਰਨ ਕਰੋ। 14
ਅਥਵਾ
6. ਕਾਕਾਕਰਭਾ ਕਾਲਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਕਾਸ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸ ਤਰਹ ਸੇ ਪ੍ਰਭਾਕਿਤ ਕਰਕਾ ਹੈ ਤਕਾਕਰਭਾ ਸਹਿਕ ਸਮਝਾਘਘ। 14

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਕਾਲਕ ਕੇ ਸਾਮਾਕ੍ਰਿਕ ਕ੍ਰਿਕਾਸ ਕ੍ਰਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਮੇਂ ਸਕੂਲ, ਅਥਿਭਾਕਕ ਤਥਾ ਸਹਧਾਕ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਯੋਗਕਾਨ ਕਾ ਕਰਨ ਕਰੋ। 14
ਅਥਵਾ
8. ਕੈਸ਼ਕ੍ਰਿਕਰਭਾ ਕੇ ਸਿਖਾ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਕ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸਕਾਰਪੂਰਕ ਸਮਝਾਘਘ। 14

ਯੂਨਿਟ—V

9. (ਅ) ਨਿਕ੍ਰਿਕਰਭਾ ਪਰ ਈਕ ਸੰਕ੍ਰਿਪਕ ਨੋਕ ਲਿਕ੍ਰਿਘਘ।
(ਕ) ਕਾਲਕ ਕ੍ਰਿ ਸਿਖਾ ਪਰ ਕਾਸਕ੍ਰਿਕ ਕ੍ਰਿਕ੍ਰਿਕ ਕੇ ਅਨੁਭਕੋਂ ਕਾ ਕ੍ਰਿ ਪ੍ਰਭਾਕ ਪਕ੍ਰਿਕਾ ਹੈ। ਸਮਝਾਘਘ।
(ਸ) ਸੁਕਾਮੀ ਕ੍ਰਿਕੇਕਾਨਨਕ ਕੇ ਕਾਸ਼ਨਿਕ ਕ੍ਰਿਕਾਰੋਂ ਕੋ ਕਾਕਾਘਘਘ।
(ਕ) ਕੇਕਾਨਕ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਾ ਕਾ ਸਮੁਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯ ਕ੍ਰਿ ਕਾ ਹੈ ? $4 \times 3\frac{1}{2}$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਕਾਕ)

ਨੋਕ :— ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਕ ਨੰਬਰ 9 ਯੂਨਿਕ V ਕੋ ਕ੍ਰਿ ਲਾਕ੍ਰਿਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਕ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਕ੍ਰਿਕੋਂ ਈਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਕ ਕ੍ਰਿ ਕੋਕ ਕਰਕੇ ਹੋਘੇ, ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਕ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—I

1. ਯਥਾਰਥਕਾਕ ਕੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਕ੍ਰਿ ਕ੍ਰਿਕਾਥਿਕਾ ਕਰੋ। ਯਥਾਰਥਕਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਕ੍ਰਿਕਣ ਕ੍ਰਿਕਾਂ ਕ੍ਰਿਕੀਕਾਂ ਅਤੇ ਅਥਿਕਾਥਕ ਕ੍ਰਿ ਕੁਕ੍ਰਿਕਾ ਕ੍ਰਿ ਹੈ ? 14
ਕਾਂ
2. ਸਾਂਕ੍ਰਿਕਾ ਕਰਸਨ ਸਾਸਤਰ ਕ੍ਰਿ ਈਸਕੇ ਕ੍ਰਿਕਿਕਕ ਪ੍ਰਕਾਕਾਂ ਸਹਿਕ ਕ੍ਰਿਕਾਥਿਕਾ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਜਾਨ ਡੀਵੇ (Dewey) ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ, ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਜਾਂ

4. ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਆਈ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਟੀਚਿੰਗ ਲਰਨਿੰਗ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਜਾਂ

6. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਮਾਜੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ, ਮਾਂ-ਪਿਉ ਅਤੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਜਾਂ

8. ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

9. (ੳ) ਨਿੱਜੀਕਰਣ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
(ਅ) ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
(ੲ) ਸੁਆਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
(ਸ) ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ ? 4×3½

(i) Printed Pages: 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	3	4	7
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	4
---	---	---	---

M.Ed. (Gen.) 2nd Semester
1059

**PSYCHOLOGY FOR INDIVIDUAL AND
SOCIAL DEVELOPMENT—II (In all Mediums)
Paper—II (C08-PIS-II)**

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :— Attempt *five* questions in all, including question no. 9 (Unit V) which is compulsory and selecting *one* question each from Unit I to IV.

UNIT—I

1. What do you mean by learning ? Explain Gagne's hierarchy of learning. 14
2. What are major types of motivation ? Explain its relation with learning. 14

UNIT—II

3. What is personality ? Explain Allport theory of personality in detail. 14
4. Explain conflicts and their management with the help of examples. 14

UNIT—III

5. What do you mean by intelligence ? Explain Gardner theory of intelligence. 14
6. Write short notes on :
 - (a) Development of emotional intelligence
 - (b) Assessment of multiple intelligence. 7+7=14

UNIT—IV

7. What is the concept of slow learners ? Explain the characteristics and identification of these children. 14
8. Define Inclusive Education. Explain the process and barriers of Inclusive Education. 14

UNIT—V

9. Write short notes on the following :
 - (a) Factors affecting learning
 - (b) Concept of adjustment
 - (c) Multiple intelligence
 - (d) Characteristics of learning disabled. $4 \times 3\frac{1}{2}$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— प्रत्येक यूनिट (I-IV) में से एक प्रश्न का चयन करते हुए चार प्रश्न कीजिये। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं। कुल पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. अधिगम से आप क्या समझते हो ? गेने की अधिगम श्रेणीबद्धता का वर्णन करें। 14
2. अभिप्रेरणा के प्रमुख प्रकार कौनसे हैं ? अधिगम के साथ इसके सम्बन्ध का वर्णन करें। 14

यूनिट-II

3. व्यक्तित्व क्या है ? आलपोर्ट के व्यक्तित्व सिद्धांत का विस्तार से वर्णन करें। 14
4. द्वन्द्व तथा इसके प्रबन्धन का उदाहरणों सहित वर्णन करें। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਬੁੱਢਿ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ? ਗ੍ਰਾਡਨਰ ਕੇ ਬੁੱਢਿ ਸਿਫ਼ਾਂਤ ਕਾ ਵਰਨਿ ਕਰੋਂ।
14
6. ਸੰਖਿਪਤ ਟਿਪਿਯੋਗਿਯਾਂ ਲਿਖਿਯੋ :
(ਕ) ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਢਿ ਕਾ ਵਿਕਾਸ
(ਲ) ਬਹੁਬੁੱਢਿ ਕਾ ਮੂਲਯਾਂਕਨ।
7+7=14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਢੀਮੀ ਗਤਿ ਸੇ ਸੀਖਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕਾ ਸਮੁਪ੍ਰਤਯਯ ਕਯਾ ਹੈ ? ਏਸੇ ਬਾਲਕੋਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ
ਤਯਾ ਪਹਚਾਨ ਕਾ ਵਰਨਿ ਕਰੋਂ।
14
8. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋਂ। ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਤਯਾ
ਅਵਰੋਘੋਂ ਕਾ ਵਰਨਿ ਕਰੋਂ।
14

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪਰ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋਂ :
(ਕ) ਅਧਿਗਮ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ
(ਲ) ਸਮਾਯੋਜਨ ਕਾ ਸਮੁਪ੍ਰਤਯਯ
(ਗ) ਬਹੁਬੁੱਢਿ
(ਘ) ਅਧਿਗਮ ਅਸਮਰਥ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ।
4×3½

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਲ
ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਯੂਨਿਟ V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਅਧਿਗਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਅਧਿਗਮ ਦੀ ਗਗਨੇ ਦੀ ਸ਼ਰੇਣੀਬੱਧਤਾ
ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
14
2. ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਅਧਿਗਮ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ? ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਆਲਪੋਰਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14
4. ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਗਾਰਡਨਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14
6. ਨਿਮਨ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (ੳ) ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
- (ਅ) ਬਹੁ-ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ। 7+7=14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14
8. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਤੇ ਸੰਖਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (ੳ) ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ
- (ਅ) ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ
- (ੲ) ਮਲਟੀਪਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ
- (ਸ) ਅਧਿਗਮ ਅਸਮਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ। 4×3½

(i) Printed Pages: 6 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

8	3	4	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	3
---	---	---	---

M.Ed. (General) 1st Semester
(1129)

EDUCATIONAL RESEARCH AND STATISTICS—I
(In All Mediums)
Paper—III CO3-ERS—I

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note :— Attempt FIVE questions in all by selecting ONE question from each Unit I-IV and Question No. 9 of Unit-V is compulsory.

UNIT—I

1. Discuss the need and importance of educational research. Explain various types of educational research. 8+6
2. Describe meaning, characteristics and merits of qualitative research. 4+6+4

UNIT—II

3. Explain four techniques of probability sampling with examples. 14
4. Describe various types of hypotheses by quoting relevant examples. 14

UNIT—III

5. Compute Mean and Draw Frequency Polygon for the following data :

C.I.	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
F	3	6	14	22	27	25	18
C.I.	70-74	75-79	80-84				
F	10	8	4				

7+7

यूनिट-IV

7. सहसंबंध के विभिन्न प्रकारों की चर्चा करें। सहसंबंध के रैंक आदेश विधि का उपयोग करके हिंदी और गणित में 12 छात्रों के स्कोर के बीच सहसंबंध की गणना करें :

हिंदी	11	9	17	8	14	9	6
गणित	12	16	17	23	16	12	24

हिंदी	12	11	14	11	10
गणित	27	16	11	9	7

4+10

8. एक आवृत्ति वितरण का माध्य 50 और मानक विचलन 10 है। मान लो कि वितरण सामान्य है तो पता लगाएं :

(क) 40 अंक के नीचे कितने मामले हैं ?

(ख) 62 अंक के ऊपर कितने मामले हैं ?

(ग) वितरण के 40 और 60 अंकों के बीच मामलों के प्रतिशत की गणना करें।

14

यूनिट-V

9. निम्नलिखित पर लघु नोट लिखें :

(क) तिरछापन

(ख) माधिका के गुण और अवगुण

(ग) संबंधित साहित्य के सर्वेक्षण के चरण

(घ) सैपलिंग त्रुटि।

3.5×4=14

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟ I-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ V ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8+6
2. ਗੁਣਾਤਮਕ ਖੋਜ ਦੇ ਅਰਥ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 4+6+4

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤਕਨੀਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 14
4. ਸੰਬੰਧਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਕਲਪਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਲਈ ਮਾਧਿਆ ਅਤੇ ਆਰੇਖ ਅਵਿਤੀ ਬਹੁਭੁਜ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :

C.I.	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
F	3	6	14	22	27	25	18

C.I.	70-74	75-79	80-84
F	10	8	4

7+7

6. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਅੰਕੜਿਆਂ ਲਈ ਮਾਧਿਆ ਅਤੇ ਮਾਨਕ-ਵਿਚਲਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :

C.I.	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55
F	11	16	20	23	29	33	30

C.I.	56-60	61-65	66-70
F	24	17	9

7+7

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਰੈਂਕ-ਆਦੇਸ਼ ਵਿਧੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ 12 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਕੋਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਗਣਤਾ ਕਰੋ :

ਹਿੰਦੀ	11	9	17	8	14	9	6
ਗਣਿਤ	12	16	17	23	16	12	24

ਹਿੰਦੀ	12	11	14	11	10
ਗਣਿਤ	27	16	11	9	7

4+10

8. ਇਕ ਅਵਿਤੀ ਵਿਤਰਨ ਦਾ ਮਾਧਿਆ 50 ਅਤੇ ਮਾਨਕ ਵਿਚਲਨ 10 ਹੈ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਵੰਡ ਆਮ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾਓ :

- (ੳ) 40 ਅੰਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿੰਨੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ?
- (ਅ) 62 ਸਕੋਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਿੰਨੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ?
- (ੲ) ਵੰਡ ਦੇ 40 ਅਤੇ 60 ਸਕੋਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।

14

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (ੳ) ਤਿਰਛਾਪਨ
- (ਅ) ਮੀਡੀਅਨ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣ
- (ੲ) ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਪੜਾਅ
- (ਸ) ਨਮੂਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ।

3.5×4=14